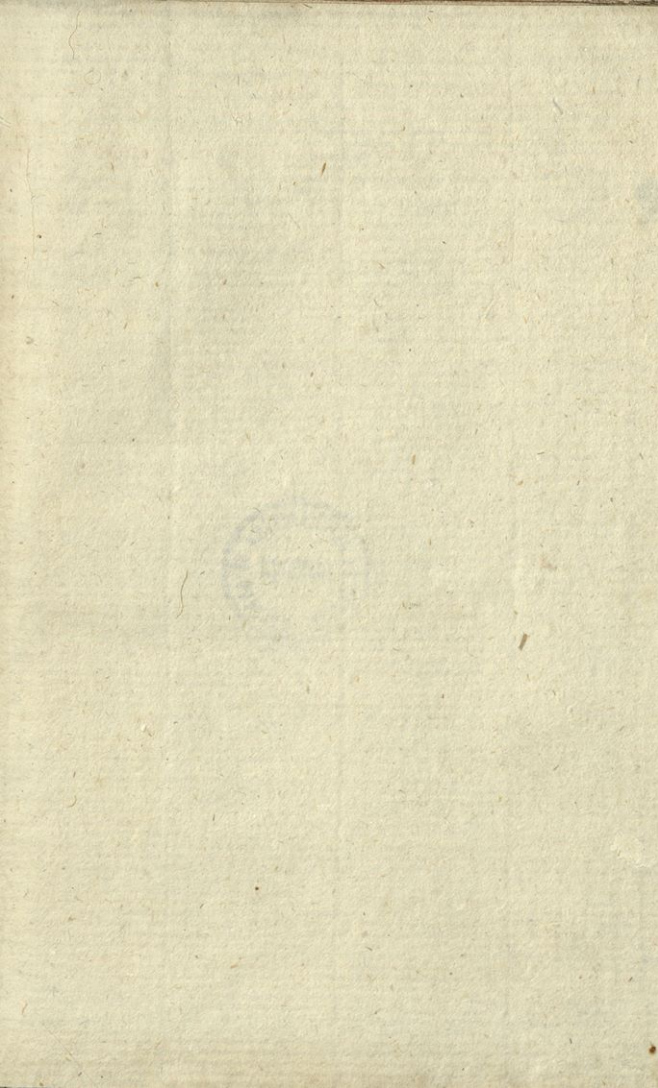
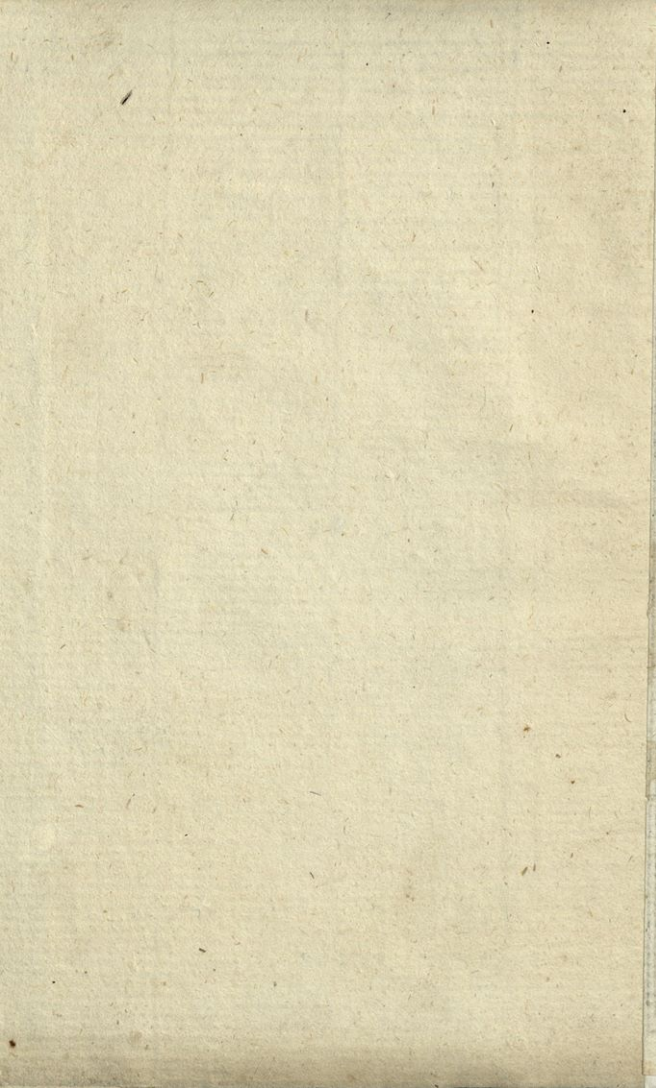

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

139512

S. H E M A.

SHIVLENJE

S. HEME,

brumne

koroshke grafine.

512081

Spisal in na svitlobo dal

Janes Ziegler,

Vishnagorski fajmashter.

Natishzhene ino saloshene per Janesu Leon.

1 8 3 9.

139572

139512

1956/68

.S. H E M A.

Brumna koroshka grafina.

80
S. H. E. M. A.

Brumna Koroľka Grafina

030050941

R o j s t v o f. H e m e.

Bogabojezha brumna grafina f. Hema je bila slo imenitniga in shlahniga rodu, kir njeni ozhe je bil zelo zefarske rodovine, kter je zefarja Henrika II. s' imenam Svetiga safriza imel. Rojena je bla f. Hema na Korofhkim v' letu 983 po Kristusovim rojstvu, njeni ozhe je bil Engelbert gospod Pajlenstainfski, materi je bilo ime Juta. Veliko' veselja so imeli starshi nad svojo hzherko, ktera je imela veliko telefno, pa she vezh dufhno lepoto. Veliko so si starishi persadevali salo hzherko v' kerfhanfskih refnizah terdno poduzhit, ino jo k' brumnosti in svetosti napelvat, sato je

Hema tudi, kakor na starosti, takò tudi na
brumnosti smiram raftla. She v' mladosti je
sposnala imenitnost zhloveshkiga namena, ved-
la je, de vse na svetu je minljivo, vse mine
in sgine kakor senza, le svetosti ino brumnosti
sad vekoma ostane, sato je le skerbela s' sve-
tim shivlenjam Bogu dopasti, in se boshje mi-
losti vredno storit.

Ozhe Engelbert Pailenstainfki graf posh le svojo dobro hzherko Hemo zefarizi, kteri je bilo ime Kunegunda (Kuna) shena zefarja Henrika II. Zefariza Kunegunda je bila da-lezh okoli snana savoljo svoje posebne brumnosti in pohlevnosti, lepe isglede je kasala vřim podlošnim kako morejo vezh sa vezhno kakor sa zhařno řkerbeti, Bogu řlushiti in le v' nebefih prave řrezhe řřkati. Mlada gořpodizhna Hema ře je od zefarize vřih lepih zhednosti nauzhila, jo v' vřim sadershanji pořnemala in ře tako v' brumnořti vterdila. Hema je bila do dobriga poduzhena v' vřih pořtrebnih delih in opravilih. V' tiřtjih zhařih řo řudi imenitne řlahne gořpodizhne domazhe de-

la s' veseljam opravljale, so predle, shivale, kuhale, katerih del se sdaj manj imenitne gospodizhne framujejo, takrat se takih del she zesarfke gospodizhne niso framvale. Hema je take dela rada in vesela opravljala, in se tako isuzhila biti kdaj dobra gospodina. Nauzhila se je tudi od zesarize visoke uzhenosti, vterjena je bila v' svetosti, in je bila narlepshi rosha divishke nedolshnosti, vfi so jo sposh-tovali.

Hema se omoši.

O tistim zhasu je bil na Koroschkim nekak imeniten in shlahen graf Wilhelm III. po imenu, kter je bil gospodar v' Bresjah in v' Zelzhah, torej bogat, sraven tudi brumen in pravizhen mosh, in pa sal in mlad. Ta imeniten gospod je Engelberta pailenstainfskiga grofa profil, de bi mu mlado salo hzherko Hemo v' sakon dal. Ozhe Engelbert je v' to rad pervolil, kir je Wilhelma posnal in se na njegovo pravizhnost sanesel. Tudi mlada Hema je v' to rada pervolila, kir rada in s' veseljam je vse storila, kar je ozhetova volja bila, sposnala je v' ozhetovi volji boshjo voljo. Sarozhila se je Hema s' Wilhelmam.

Srezbno in veselo sta shivela Hema in Wilhelm v' sakonskim stanu. S' kerfhanfsko ljubesnjo sedinena sta bila oba eniga serza ene

GROF WILHELM III.

CH. WILHELM M.D.

misli, ni ga bilo prepira ne krega nar manj-
 shiga med njima, ampak v' isgled v'fim sa-
 konskim sta se po kerfhanfko rada imela, in
 se eden drusiga k' svetosti in brumnosti napel-
 vala. V'faki dan sta k' sveti mashi shla, in
 per mashi lepo molila. Vezhkrat sta k' spo-
 vedi in k' svetim obhajili shla. V'fi so se nad
 njunim svetim shivlenjam sgledvali, v'fi so nju
 obrajtali in zhasili, posebno sato, kir sta re-
 vesham rada pomagala in njim veliko dobri-
 ga storila. Hema je lepo doto imela, zesar
 Henrik ji je dal v' last vezh grafhin na
 spodnim shtajerskim, tudi na krainskim eno
 grafhino, kateri se Mokronog pravi. Veliko
 bogastva sta imela Wilhelm in Hema, shivela
 sta v' obilnosti. Markaterimu je veliko bo-
 gastvo velika nevarnost od prave poti saiti, in
 se na pot hudobije podati. Bogastvo je sape-
 livo, bogatinz kmalo posabi na Boga delivza
 v'fih dobrot, sam sebe povikshuje in je rad
 prevseten. Wilhelm in Hema sta per v'fim
 svojim bogastvi le Boga hvalila in mu s' brum-
 nim svetim shivlenjam svesto flushila, boga-
 stvo sta v' dobre dela obrazhala, veliko re-

vesham pomagala in s' obilnim darmi marfkteriga fromaka rasvefelila.

Ko bi bogatinzi sdajnih zhasov po isgledu Wilhelma in Heme ravnali, bi pazh ne vidili tako reveshov od hudiga konz jemati.

3.

Wilhelm in Hema dobita dva fina.

Samo bogastvo ni prava frezha sakonfskih ljudi; dolgozhafin je sakon, zhe ni otrok. Tudi Wilhelm in Hema sta otrok shelela; Bog spolni njune shelje, da njima s' zhasama dva sala fantizha; starejmu je bilo ime Wilhelm, mlajshimu Hartvik. Nesapopadljivo je bilo veselje, kateriga sta imela Wilhelm ino Hema nad lepim sdravim fanti, shlahen dar nebeski sta njima bila. Nikdar nista mogla Boga

sadoſti ſahvaliti ſa toliko veſelje. Groſno veliko ſta ſi perſadela ſantizha v' vſih kerſhanſkih zhednoſtih poduzhit, ſredila ſta jih prav po ſvojih miſlih, vterdila jih v' brumnoſti in dobrodelnoſti. Zelo veſelje ino vſe ſaupanje ſta imela Wilhelm in Hema na ſvojih ſalih ſantizhih, ktera ſta raſla, kakor na letih, tako na brumnoſti in zhednoſtih. Wilhelm in Hartvik ſta bila kakor dva lepa odraſtlika ſhlahniga, imenitniga dreveſa, ktera ſta kaſala obiln ſad kerſhanſkih zhednoſt roditi. Ozhe Wilhelm in mati Hema niſta mogla na ſvetu vezhi veſelja in vezhi frezbe doſezhi, kakor ſta jo ſdaj vſhivala.

Dobrotliv Bog je hotel ſ. Hemo poſkuſiti, ali mu bo tudi v' nadlogah v' ſopernoſtih in neſrezhah ſveſto ſluſhila, ſato je nje frezhno in veſelo ſhivlenje napolnil s' groſnim britkoſti. Velika ſhaloſt je napolnila dobro ſlahno ſerze ſ. Heme, boſhja previdnoſt ji je dala okuſit veliko grenkoſt ſdajniga ſhivlenja na ſemlji. Sgubila je veſ ſvoj troſht, vſe ſvoje veſelje na ſvetu, sgubila je na enkrat oba

svoja ljubesniva sina Wilhelma in Hartvika. Hudobija grosovrta njenih lastnih podloshnih je strahno ranila njeno shlahno materno serze, vse bogastvo in premoshenje jo ni samoglo vezh rasveselit, vender Hema vedno Bogu svešta ostane, in v' boshjo previdnost saupa. O de bi Kristjani v' svojih velikih nesrezhah, v' teshavah in britkostih po izgledu s. Heme v' boshjo previdnost saupali, in smerej mislili, de vse hudo, kar zhes njih pride, sam Bog poshila, bi tudi oni srezho v' nesrezhi nashli.

Graf Wilhelm in njegova brumna shena Hema sta imela vezh gradov na Koroshkim in na Shtajerskim, is kterih sta veliko dnarjov dobivala. Nar vezh perhodke pa njima so dajale jame v' Bresjah in Zelzhah na Koroshkim kjer so slato in freberno rudo kopali, potem slato in frebro zhistili in ga v' velik dobizhek dalezh po svet rasprodajali. V' tistih jamah je bilo veliko kopazbov ali knapov, kakor se po nemshkim imenujejo, kteri so tudi s' svojim delam veliko dnarjev saflushili, in hudobno nekteri slo gerdo in pohujshlivo

shiveli. Sginil je med njim strah boshji, drugja njim ni bilo mar, kakor pijanzhvanje, jigre, boji in she druge gerde rezbi, le malo she je bilo med njim poshtenih. Knapje v' Bresjah in Zelzhah, [ali kopazhi v' jamah, kir so rudo kopali, so bili she vfi okoliži nadlesni in nevarni.

Nekaki ozhe is Bresja, poshten mosh, gre eniga dne s' svojoj saloj hzherjoj Marjeto na boshji pot. Knapi poredni to svedo, isprashajo kdaj bo nasaj prishel in po kateri poti. Ko svedo se spravijo vkup, gredo v' oshtarijo, se napijo in gredo potem zhakat v' samotin kraj ozheta s' saloj hzherjoj Marjeto. Ne zhakajo dolgo, perpelata se ozhe in hzhí ravno po tifti poti, knapji fkozhijo k' njima, in ju ne pufijo naprej, sabavlejo in s' gerdim besedami ju oframujejo in pravijo, plazhat nam morata pred ne pojdeti naprej. Poshten mosh jih pogovarja, jim pravi, de nimajo pravize, kaj tirjat, jih prosi, naj ga pufijo naprej, nizh ni pomagalo. Nar hudobnihi med knapi, Janes Grünwald s' imenam, saupije

nad mosham: Plazhala bota ja, in pa ta le tvoja Marjeta bo plazhala, pred ne pojmeta naprej. Mosh se tega slo prestrašil, vidi de pijanim knapam se ne more vbrantiti, poshene konje in hozhe sdirjat, tode knapji fkozhijo h' konjam, jih dershe per bersdah, Janes Grünwald fkozhi k' vosi, popade salo Marjeto, jo potegne is vosa, in joj! gerde rezhi s' njo pozhne, kar she drugim tovaršham de fi ravno hudobni, se je prevezh sdalo.

Grosno shalofen pride domu ozhe s' svojoj bzherjoj v' Bresje, ferdil se je zhes knape in jih sovrashil vse od kraja savoljo tolike hudobije, kar flifhat ni mogel od knapov, ne vidit ni mogel nobeniga. Hitro ko domu pride ozhe gre toshit hudobne knape she preden so se knapje ftesvali in domu prifhli, vse na tanko pove per gosposki, kako se je sgodilo. Ravn ob tistim zhafi fta bila v' Bresjah oba mlada grofa Wilhelm in Hartvik sinova f. Heme, prifhla fta ogledat jame, v' kterih so knapje slato rudo kopali, in de fta delavzam kopazham v' jamah, to je knapam, saflusheno plazhilo odrajtala. Rashalen ozhe gre h' gro-

fam in svojo hzherko sebo vsame, ko pride pred mlada grofa, se vershe pred nju na kolena in pravi: Shlahna grofizhka! vidva sta gospodarja zhres jame, is kterih vashe bogastvo isvira, kopazhi ali knapji so vashi podloshni, v' vaslim kruhi so, vi njim plazho daje, sato mislim, de imate tudi vi pravizo, s' njimi sapovedvati. Prosim vas pomagajte mi, storite mi pravizo per vaslih knapib, sakaj meni se grosna kriviza godi, s' menoj in s' mojoj hzherjoj so vashi knapji strafhno gerdo ravnali, jes tega nisim v' stanu, tiho preterpeti.

Mlada grofa, ktera sta bila v' vfi nedolshnosti srejena, studila se njima je vsaka hudobija, posebno gerda nesramnost, sta she pred vezhkat flifhala, kako gerdi hudobni in nesramni so knapji, ker so se she blishni sosedjistikih jam vezhkrat pertoshili, vender tega nista mislila, de bi bili zelo take rezhi pozhenjali. Sdaj pa ko sta flifhala is ust toliko shalofniga in rashaleniga ozheta, sta bila shalofna, vnela se je v' njima pravizhna jesa, po-

trofhtata shalofniga ozheta in tudi hzherko in oblubita mu kmalo pravizo florit.

Gerdi hudodelnik Janes Grünwald je bil prezej k' sodbi poklizan. V' tistih zhasih je imel grof zhres svoje knape vso oblast, imel je oblast zhres shivljenje in smert. Grofa sta hotla strafen isgled pokasat hude shtrafinge savolo take hudobije, de, bi se bili knapje v' prihodno bolj varvali, in pametnihi bili. Ko hudodelnika svesaniga pred grofa perpelajo, ga vprasha grof: „Je li res, de si ti hudo pregreho storil, kogar si toshen?“ Gerdi hudobnesh bres nar manjsihi grevenge odgovori predersuo: „Storil sim ja, kaj je she sato.“ To je grofa she bolj rashalilo, sato je bil Janes Grünwald k' smerti obsojen, in kmalo ob glavo djan, na kolesi je sklenil svoje hudobno shivljenje. Ostrahliv isgled sta grofa mlada pokasala vsim knapam in sta se vernila k' starisham domu. Stari grof je rekel sinama: „Prav sta storila, prav po mojim je to, hudobija se more shtrafat, sdaj bodo knapje bolj pametni, varvali se bodo takih hudobji, kir se bodo bali take hude shtrafenge.

Tode vse je bilo saftonj, knapje so bili v' hudobiji vkoreninjeni in sato se niso poboljšhali. Terdovratniga zhloveka je pazh teshko na pravi pot perpraviti. Hudobni knapji, namest, de bi se bili poboljšhali so storili strašhen naklep, pomenili so se in sklenili, oba mlada grofa vmorit, in se nad njima snosit savoljo shtrafaniga tovarsha, in savoligo lastne shtrafenge, ktiro so mogli nekteri na shivotu, nekteri na moshni terpeti.

En sam med vřim knapi je bil dober in poshten, pisal se je Paradaisar, ta ni nikoli dovolil v' hudobijo svojih tovarshov, jih je vezhkrat svaril in opominal, de bi ne bili tako hudobni, sato so ga sovrashili, ga sabavljali in drashili, skerbno se ga vgibajo, noben se nezhe s' njim pazhat, vse svoje pregrešhne in hude naklepe pred njim skerbno skrivajo, bojijo se ga in mu ozhitajo, de jih toshi. Tako hudobneshi sanizhujejo in sovrashijo pravizhne sato, ki njim resnizo perpovedujejo, in njim pregrehe ozhitajo. Pravizhni in dobri morajo na svetu preganjanje terpeti, sato de so skufšeni in vterjeni v' dobrim. Dobriga pravizhniga

se ne bo frezha ognila, hudobniga bo gotovo
 fhtrafenga sadela, zhe tudi fkerbno fkriva
 svoje hudobije, vse bodo rasodete in gresh-
 niki oframoteni.

4.

Wilhelm in Hartvik,
 finova f. Heme oba umorjena.

Eno nedelo, desh je ravn fhel, so se
 knapji is Bresjah sbrali, gredo eden sa
 drugim, kakor so se bili pomenili v' ofhtarijo,
 ktera je bila na famotnim hribu od Bresja
 prezej odlozhena. She navada je bila, de so
 se v' tifti ofhtarii knapji vezhkrat sberali, pi-
 janzhvali in mnoge norzhije vganjali, vse hu-
 dobije so bile v' tifti ofhtarji doma. Sdaj pa
 to nedelo imajo knapji kaj posebniga fklepat,
 sbralo se jih je bliso fhestdeset in vfi so bili
 samishljjeni in tihi. Ko so bili vfi vkup, ko-

likor se jih jo pomenilo, se saprejo v' hišo, vrata terdno in fkerbno sapahnejo, okna satisfnejo, de bi shiv zhlovek ne flifhal, njih pogovorov in ne svedel njih hudih fklepov. Vsedejo se okoli in okoli po klopek vfi v' knapovskim oblazhili, zherni kakor Judji, kader so kakshin fvet dershali, v' fredo med nje ftopi eden tovarfšov narhudobnfshi, in jim sazhe ne prav na ferze tako le govoriti; Silvester Grünwald mu je bilo ime, ki je fvojim tovarfsham govoril, in jim je tako rekel:

„Bratji, tovarfshi moji, knapji! Bog daj frezho, to je nafhe nevadno posdravljenje med nami, zhe pa tako pojde med nami, kakor se nam kashe, bomo fkorej mogli rezhi: Prozh, prozh je nafha frezha. Zhe bota ta dva mlada grofa neufmilena tirana zhes naf gospodarila, kmalo bo konz nafhiga proftiga shivlenja, sagrenili naf bodo v' nafhih jamah, vezh nam ne bo shiveti mogozhe, zhe bota mlada grofa tako neufmileno s' nami ravnala, kakor fla sazhelda.“ —

Hitro, ko je Silvester Grünwald mlada

grofizha v' misel vsel, so vsi knapji s' sobmi fhkripali, in jesa se je na vsih obrasih ozhitno kasala, kir so bili vsi nevolni nad grofama, savoljo ojstre fhtrafenge, ktera je vsaki-ga hudobniga knapa sadela. Silvester Grünwald to vidi, govori naprej svojim tovaršham in njim rezhe: „Ljubi bratzi! jes sim Grünwald, in Grünwald je bil moj striz, kter je pred dvema mesizama strashno smert storil, na koleši je mogel umreti in v' sim je snano, sato, ki si je hotel s' salo Bresjanko kratek zhas delati. Kam bo to prishlo, ako bodo s' nami tako delali? Mi smo knapji, veliko moramo terpeti, nozh ino dan moramo v' tami pod zhernoj semloj kakor kert riti, kader na svitlo pridemo nam nar manjshiga veselja ne dovolijo! Vsdignimo se zhes nafhe tirane, pokashimo jim, de se hozhmo dershat nafhih starih praviz, fklenimo pokonzhat oba mlada grofizha.“ Ko je Grünwald te besede isgovoril, so vsi knapji roke k' viskho vsdignili in rekli: „Prav je, to hozhmo, to smo perpravleni storiti; ref je, grofizha prevezh gerdo s' nami delata, snosit se hozhmo nad njima.“ Potem

pernese Grünwald veliko kruglo polno vina, jo postavi na fredo mise in rezhe :

„Kdor je mojih misli, naj pije is krugle, in poterdi moje besede.“ Vsi pijo sdaj eden sa drugim, in potem se kushnejo, s' tem poterdijo strasnen sklep, de hozhejo oba grofa vmorti. V' to hudobijo je bil odlozhen prvi dan, kader bota mlada grofa v' Bresje prishla, knapam in drugim delavzam saflusheno plazhilo dajat. Ta hudoben naklep so nehvaleshni hudobneshi tako osnovali :

Kader bota mlada grofa prishla plazhvati delavzam, ju bomo pelali v' nashe jame in rekli, de treba je ogledat, kako bi se v' jami popravilo, de bi se ne vderlo in se jama ne safula. Ko bomo grofa v' jamo spravili, moramo Wilhelma, starejga grofizha od mlajshiga Hartvika lozhit, tega v' en kot, drusiga v' drugi kot sapelat, in po tem na enkrat s' krampam po glavi mahat do mertviga. Ko bota mertva, bomo jamo spotkopali, de se bo toliko vderlo, de bo mertva grofizha pokrilo in pokopalo. Takrat bomo mi vsi is jame sbe-

shali in s' velikim vpitjam in s' pošilenim jokam krizhali: „Oh nefrezha, nefrezha, strašna nefrezha, mervta šta, mervta oba grofa, podfuta šta v'jami. Povedali smo njima in ju opominvali ne v'tist kot jame hodi, nevarno je podreti bi se snalo, kir pa nizh ništa porajtala nevarnosti, šta predeležh shla, vderlo se je, in prezh šta oba, ni bilo mogozhe pomagat, nobeniga obvarvat.“ —

Prishel je tisti shalošten, sa mlada grofzha strašen dan. Po navadi oba prideta v' Bresje, poklizheta vkup vse knape, kopazhe in druge delavze. S' navadno prijasnostjo in perljudnostjo jim saflusheno plazho odshteavata, storjene dela ogledujeta, in knape k'edivosti in lepim sadershanji opominata. Knapí plazho vsamejo, se lepo sahvalijo, mlada grofzhaštijo in povikshujejo savoljo pravizhnosti, in dobrodelnosti; frezhni smo, pravijo de imamo tako dobro, shlahno gospolko, ktera lepo sa nas fkerbi.

Vse to so bile lashnive hinavške besede in sapelive, fkrivali so s' njimi hudobni knapji

svoje zherne serza in strašhen šklep, in gro-
no saveso, ktero so med saboj storili, oba
mlada grofa umorit. Kakor volk se tiho per-
plasi in jišhe prilike, ovzhizo sgrabit, in
rastergat, ravn tako so hudobni hinavski kna-
pji komej zhakali prilike snosit se, in ras-
trelit svojo jeso nad grofama savoljo shtrafen-
ge, ktero je mogel gerdi Grünwald preter-
peti. Grofa vša nedolshna in dobra kristiana
sta bila prav veselja viditi knape tako hvalesh-
ne, mislila sta, lejte sej so se poboljšhali,
vezh niso tako hudobni; revešha pa nista ve-
dila kaj hudiga knapji v' svojih serzih kuhajo.
Verjela sta lashnivim besedam in tako shla v'
svojo nefrezho bres, de bi se njima bilo kaj
dosdevalo. Tako so gerdi hudobnesi škriva-
li svoj strašhen šklep, in ispelali vse, kakor
so se bili v' oshtarii pomenili, in se saper-
fegli.

Mlada grofa Wilhelm in Hartvik, ko sta
všim delavzam svešto odrajtala, kar je kter
saflushil, rezheta knapam: V' jamo misliiva iti
ogledat nove lukne, de vidiva, ali se bo kaj

dofti slate ali freberne rude v' njih dobivalo. V' hudi savesi pogovarjeni in saperfesheni knapji so djali na vides: Gnadliva gospoda', shlahna grofa! nevarno je v' jami, posebno v' novo svertane lukne pod semljo lasit in teshavno, she nam je teshavno, ko smo tega navajeni, in kar she vam. —

Grofa mislita, to so le samo lepe besede knapovske, de se s' njimi le knapji dobrikajo, in pravita: Perpravite nama, kar je treba, danf greva v' jamo ogledat vashe dela. Pernefejo njima knapovsko oblazhilo, kterga sta oblekla in knapovske kapize na glavo djala. Navada je vezhdel per vsih jamah, kjer rudo kopajo, de vsak, kter hozhe iti v' jamo ogledvat knapovske dela, mora oblezhi knapovsko oblazhilo in knapovsko kapizo na glavo djati, naj bo kakorshne forte zhlovek hozhe. Sato imajo smerej takih zhednih oblazbil vezh perpravljenih. Tudi je navada, de knapji vselej preden gredo v' jamo rudo kopat, pokleknejo in kratko molitvizo opravijo.

Grof Wilhelm in Hartvik, oblezhena v'

knapovsko oblazhilo, s' knapovsko kapizo na glavi, preden gresta v' jamo, poklekneti pred podobo Matere boshje in s. Barbare in tako molita :

Dobro frezho nam Bog daj
Tud prihodno, ne le sdaj
Dober Bog bodi per nas
Sdaj ino posledni zhas!

Tako sta se grofa Bogu isrozhila, in se sa frezhno sadno uro perporozhvala, bres de bi bila vedila, kako blisi smerti sta she. Sdaj gresta grofa v' globoko jamo, knapji s' baklami svetijo naprej, vezh ko sto klafter gredo globoko pod semljo, po jami hodijo sem in tje nove dela knapovske ogledovat. Vse je bilo tiho po jami, kakor v' pokopališhah, mlada grofa v' nar lepshim zvetji svoje mladosti gresta sama v' svoj grob, pa ne vešta. —

Sdaj pridejo na tisti kraj, kteriga so bili pogovorjeni hudobneshi odlozhili, tam oba grofa umorit. Eniga so pelali ogledovati novo

svertano lukno na desno, drusiga peljajo ogledovat novo svertano lukno na levo. Pride sdaj od sad knap s' krampam, mozhno mahne grofa Wilhelma po glavi, kter na semljo pade in saupije: Jesu, Maria, f. Joshef; drugi knapji, kteri so imeli krampe perpravljene, kakor so se pomenili s' krampi mahajo grofa po glavi, de ga do mertviga pobijejo. S' grofam Hartvikam na levi strani so knapji pogovorjeni ravn tako naredili, s' krampi so ga tako dolgo tolkli, de vezh ni snamnja shivlenja od sebe dal. Ko sta bila oba grofa mertva, so se is tamnih lukin vfi pogovorjeni knapji fofhli, poderejo semljo, kar so bili she pred perpravili, de sagernejo se obe tiste lukne, ker sta vbita grofa leshala. Po tem vfi knapji na enkrat glas sashenejo, hitijo na svitlobo in vpijejo, kakor so se bili pomenili: „Oh nefrezha, nefrezha, strashna nefrezha, mertva sta oba grofa, podfuta sta v' jami! Opominvali smo grofa, de bi ne hodila v' tisti nevarn kraj, pa nista porajtala nevarnosti in sdaj sadela ju je nefrezha. H' videsu se siliho jokati in shalofni biti. Ljudje so hudob-

nim verovali, kir so jim s' tolikim folsam per-
povedali, kar sagermelo je kamnje in perft
zhes grofa, prezej sta bila do mertviga vbita
in podfuta, mi smo s' veliko filo se vmaknili
in sbeshali, ker smo she navajeni takih ne-
frezh pod semljo. Tudi ozhe Wilhelm in ma-
ti Hema sta verjela, dokler se ni na tanko
svedilo, de hudobija nehvaleshnih knapov je
pomorila oba mlada grofa.

Kako ſta mlada grofa umorjena,
pride na dan.

„Skerbno ſo hudobni knapje ſvojo gerdo
pregreho ſkrivali, groſno svito ſo oſnovali hu-
dobin naklep; miſlili ſo, de ſhiva duſha ni v'
ſtan ſvedit, kaj ſo ſtorili; vſim ljudem ſo
perpovedali, de ſe je to po neſrezhi ſgodilo.
Bog pa take zherne pregrehe ni ſkrite puſtil,
ampak kmalo je bila odkrita, de ſe je poka-
ſala gerda hinavſhina in laſhnivoſt knapov.
Eden knapov, Paradaisar, ſe mu je reklo,
kter je bil dober in pravizhen, kir ni hotel
s' hudobnim pajdaſhi potegniti, v' jih hudobije
ni nikoli pervolil, ki ſo ga tudi vſi tovarſhi
ſovraſhili in ſe ga ogibali, ſavolj tega ſo tiſti
dan, kir ſo grofa umorili, Paradaisarja da-
lezh prezh v' dalno lukno v' jami na delo po-
ſlali, ſa to, de bi nizh od tega ne ſvedel;
ſkos tega ravno je umorjenje grofov na dan

prishlo. Knapji so mislili, de ako bodo storjeno hudobijo pred Paradaisarjam skrili, se nebo nikoli svedilo, kaj hudiga so storili. Sovrashili so Paradaisarja she narbolj sato, ki so djali, de se s' svojo brumnostjo in pravizhnostjo le grofam perlisuje, in svoje tovarshe toshi. Dolshili so ga tudi, de je on perpomogel k' strasni ihtrafengi gerdiga Grünwalda, de je moral tako strasno umreti.

Tako hudobneshi dobre in brumne sanizhujejo in sovrashijo, posebno zhe njim hudobije ozhitajo. Pa ravn Bog je hotel, de je knapovska pregreha skos tega na dan prishla, pred katerim so fkerbno fkrivali svoje sklepe.

Paradaisar dela v' samotni lukni, rudo kopa, kakor kert rije po tamoti zherne semlje, majhna lampiza mu berli, de vidi kod mahat, kar na enkrat sazhati, de se je streflo in sabobnelo kakor de bi se bilo kaj poderlo. Vstrasni se in misli, gotovo je kakshna lukna v' jami v' kup padla in se safula, safule

fo se morebit tudi ulize po katerih rudo vo-
simo, kako bom sdaj ven prishel.

Paradaisar vershe svoj kramp na ramo in
lampizo v' roke vsame, gre prot tistim kraji,
kjer je potref zhutil, gre delezh po ulizah
podsemljskih, vse je bilo tiho. Sdaj pride na
konz dolge ulize, kar je bila safuta, naprej
ni mogel, postavi lampizo sraven sebe in s'
krampam sazhne kopati, de bi saj toliko pre-
kopal, de bi naprej mogel. Ko je sazhel
kopati, prezej sposna Paradaisar, de se to ni
vderlo, ampak, de je nalafh nametano, kar
knapji prezej posnajo. Kmalo je toliko pre-
kopal, de skosi slese in gre pozhasu po uli-
zi naprej, kar saflishti tovaršhe, ki so na vef
glas krizhali: „Oh nefrezha, nefrezha, oba
grofa sta vbita,“ in hitijo is jame na svitlobo.
Paradaisar se prestrašhi, gre pozhasi naprej,
de pride do tistiga kraja, od koder so knapji
beshali in vpiti sazheli, kar pride vef pla-
shen do ulize, ktera je bila vfa safuta s' de-
belim kamni, naprej ne more, stoji, premi-
shluje, kar pod kamnam saflishti jezhanje,
sdihtovanje in jamranje, kakor sdihtovanje vmi-

rajozhiga zhloveka. Paradaisar se na semljo vleshe in na uho pollufha jamranje pod kam-njam, kar sposna glaf mladiga grofa Wilhelma, hitro popade kramp, odkopava safutiga grofa, kter ni bil she mertev, in glava se je malo ispod kamenja vidila, toliko de je mogel dihat.

Ko Paradaisar grofa odkopa in s'lampizo ga obsveti, se grosno prestrafhi, kir ga vfi-ga kervaviga najde, sakaj mislil je grofa sdraviga ispod kamenja dobiti, sato se k'nje-mu nalloni in vprafha: „Gnadviv grof, kaj se vam je naredilo?“ Grof she teshko vender sastopno rezhe: „Oh! oh! pojdi povedat mojimu ozhetu in moji materi, de so naji knapji vbi-li; ozhe naj jih sato shtrafajo.“ Vezh ni mogel grof povedat, ker per tej prizhi je vmerl.

Hartvika mlajshiga grofa trupla ni mogel odkopat Paradaisar, prevezh je she oflabel in prevezh je bil prestrafhen in shaloften, vidil je vender ne dalezh od mertviga Wilhelma

ispod eniga kupa kamnja kri tezhi, sposnal je,
 de je to kri mlajshiga grofa, sdihn timer prot
 nebesam in rekel: Oh Bogu se smili! Kaj
 vender je knapovska hudobija naredila, fram
 me je knap biti, in v' zherni temoti v' glo-
 boki se mlji rudo kopati. Popustil bom ta stan,
 naj se mi godi, kakor hozhe, zhe bom ravno
 moral od hifhe do hifhe kruha profiti, med
 tako hudobnimi tovarshi nozhem vezh biti,
 od sdaj sanaprej bo pazh mogel knape vsak
 sovrashiti. Med tem Paradaisarji lampiza vga-
 ne, is jame ni mogel, kir grosno globoko je
 bil, ulize so se sim in tje ders hale, des lih na-
 vajan, kir je she vezhkrat vso jamo prehodil,
 vender je bil sdaj od strahu tako smoten, de
 ni mogel praviga pota na svitlobo najti. Pa-
 radaisar poklekne in moli: „O Bog, ti vesh,
 de moje roke so nedolshne nad kervjo vmor-
 jenih grofov, v' tako hudo pregreho bi jes
 nikdar ne bil pervolil, daj mi she enkrat
 priti is te strashne jame, nikoli vezh ne grem
 noter.“ Bog je vslis hal njegovo molitev, in
 mu dal najti pravi pot is jame tudi v' veliki
 tamoti bres luzhi. Ko na svitlo pride, hiti na

ravnost k' starim grofu Wilhelmu in k' njegovi grofni Hemi povedat vse na tanko, kako je nasel pobita oba mlada grofa. Vse objekan in plašhan pride Paradaisar k' starim grofu; ravn sraven je bila tudi grafina Hema, se nisko perkloni in pravi: „Zhe smem govoriti gnadliv grof, vam imam nekaj noviga povedat.“ Grof in grafina pravita: „Kaj bosta neki posebniga povedal, kir si vse objekan in plašhan, kaj hudiga se ti je permerilo? Paradaisar odgovori: „Ne meni, ampak vam, vam se je huda nefrezha pergodila, oba vasla fina sta v' jami vbita, mertva sta oba, knapji so rasglafili, kakor de bi se bilo to po nefrezhi sgodilo, pa jes sim sam she s' umirajozhim mladim grofam Wilhelmam govoril, takrat ko je she s' smertjo rinal, kir sim ga nekoliko odkopal, takrat mi je rekel: „Povej najim ozhetu in materi, de so naji knapje is hudobije vbili, naj jih shtrafajo sa to.“ Potem je vmerl. Toliko vam vem povedat, kako se je sgodilo.

Na te Paradaisarjove besedo sta grof in grafina od strahu v' omedlevzo padla, in ko se

sbrihtata ni mogozhe ne dopovedat, ne popifat britkost in shalošt, ktero sta obzhutila per taki veliki sgubi, per toliki nesrezhi. Vse svojo narvezhi veselje, svoj trošt, svoje upanje v starih letih sta na enkrat sgubila. Kakor dve lepe dišhezhe rosbe grofovskiga rodu sta bila mlada grofizha, in obe roshize ste bile na enkrat pohojene in saterte v narlepšim zvetji. Britkost in shalošt per taki sgubi bodo le samogli nar bolj sposnati starišhi, ozhetje in matere, kateri so v narlepših letih sgubili svoje ljubesnive otroke.

Na povelje stariga grofa so trupla mertvih grofizhov odkopali in is jame perpravili, na pare sta bila poloshena de so ljudje kropit hodili. Dva is kamnja isfekana groba je stari grof Wilhelm narediti dal, kamer sta bila poloshena. Veliko ljudi is vsih strani je prišlo h pogrebu, kateri so mertva grofa milovali in se zhes knape serdili. Herman, firšt in opat per s. Lamperti, pravi brat s. Heme je na grobu mladih grofov tako lepo pridigval, tako ljudem na serze govoril, de so se vsi poslušavzi ikali, lepo jih je opo-

minal pred hudobijami in pregrehami, pokasal jim je prav ozhitno, koliko nefrezhe hudoben zhlovek na svet perpravi, kolika fhtrafinga ga bo enkrat sadela.

Dolgo zhala nista mogla grof Wilhelm in njegova grafina Hema nehat obshalvat shaloftno smert svojih dveh salih in brumnih finov, nikdar ju nista mogla posabiti, vedno sta jokala zhes tako veliko in grosno obzhutljivo sgubo, le to jih je she troshtalo, kir sta bila grofizha dobra in brumna, de se jima na unim svetu dobro godi. Kdor brumno pravizhno shivi, zhe ravno s' naglo neprevideno smertjo umerje, ni se mu bati hude sodbe per prihodnim pravizhnim sodnikom. Sposnala sta grof Wilhelm in njegova grafina Hema, de boshja volja je to, Bog je tako naredil, on narprevidnisthi gospodar je tako dovolil, de sta Wilhelm in Hema svoje nar vezhi veselje na svetu sgubila, sato, de bi se bila bolj sa prihodno vezhno veselje v' nebesih perpravlala in bolj svesto Bogu flushila. Marfkterimu Bog poshila nefrezhe na svetu, sato, de zhlovek svojiga serza na posvetno veselje ne naveshe

in le bolj sa vezhno refnizhno frezho v' ne-
 befih fkerbi. Marfkter bi bil vekoma nefre-
 zhen, ko bi bil na svetu frezhen, pa zhašne
 britkoſti ſo ga pred vezhnim britkoſtmi ob-
 varvale. Vſe, tudi narhujſhi nefrezhe in te-
 ſhave obrazha Bog v' naſh prid ſa naſho ref-
 nizhno frezho, dobrotliv ozhe je on, v' nje-
 govo previdnoſt moremo ſaupat, in per vſih
 nefrezhah in teſhavah miſliti in rezhi, kakor je
 poterpeſhliv Job rekel, kter je ob otroke in
 ob vſe ſvoje premoſhenje priſhel, ſdravje in
 vſe ſgubil: „Bog je dal, Bog je vſel, naj bo
 zheſheno njegovo ime.“

Zheſ nekaj zhaſa doklizheta grof Wilhelm
 in njegova grafna Hema Paradaisarja, tiſtega
 poſhteniga knapa, ktir je njima priſhel raso-
 det, de ſo knapji mlada grofa pobili, in
 njima to ſhaloſtno ſporozhilo perneſel, in mu
 rezheta: Paradaisar! ſtraſhne in ſhaloſtne re-
 zhi ſi nama ti priſhel oſnanit, ker pa véva
 in ſpoſnava, de ſi poſhten, de niſi nikoli v'
 take hude rezhi pervolil, de ſe niſi f' hudob-
 nim tovarſhi pajdaſhil, in ſi nama ſveſt bil,

povej sdaj, kaj posheliš imeti sa plazhilo? Paradaisar odgovori: Shlahten grof, dobra grafina! Kako bi se upal sdaj kaj profit od vas, in vaš s' prošnjami nadleshvat, ker ste vsi v' shaloſti vtopleni, tudi vem, de ſovraſhite sdaj vse knape, ker ſo vam toliko krivizo ſtorili, kako bi ſe jes ſamogel troſhtat od vaſ kako dobroto doſezhi? Grafina Hema mu rezhe: Sberi ſi hitro kar hozheſh ſa plazhilo, ſej vem, de niſi tak, kakor drugi knapji. O dobrotliiva grafina, rezhe sdaj Paradaisar, zhe mi je perpuſheno prošno pred vaſ poloſhit, proſim vaſ tedaj pohlevno, pomagajte mi is te gerde knapovſke flushbe priti, dajte mi drugo flushbo, de ne bom med takim tolovajſkim tovarſhi; rad vse ſtorim, de ſe le poſhteno preſhivim. Hema mu rezhe prijaſno: Neboj ſe Paradaisar v' moji hiſhi boſh preſkerblen do ſmert, oſheniti tudi ſe ſmeſh, sberi ſi dobro ſhenſko, ſa te, ſa tvojo ſheno in ſa tvoje otroke bom jes ſkerbela, dokler bo kter ſhiv tudi po moji ſmert bodite bres ſkerbi, ne bom vaſ poſabila. Paradaisar ſapuſti meſto na opominvanje grafine Heme, ktera mu

pove, de bo zhes knape huda fhtrafenga pri-
fhla, sato naj se hitro od njih odlozhi, in
v' grofovo grafhino pride, kjer je po tem
svesto flushil in dobre dni vshival.

6.

Knapje fhtrafani.

Grof Wilhelm in njegova grafina Hema,
defilih sta bila poboshna, vender sta fklenila
morivze mladih grofov poshtrafat drugim sa
isgled, de se v' prihodno vezh kaj taziga ne
sgodi. Vsi tisti, kteri so si napervo to vmi-
slili in druge v' to hudobijo napelali so bili
ob glavo djani; mislil je grof, de sdaj je
vse opravljeno, de bodo knapji pokorni v'
miru delali svoje dela naprej; pa knapji,
ker so vidili svoje tovarshe sapelivze morit,
so sazheli zhes grofa godernjat, rekli so mu,
de je neufmilen tiran, zhe sta mertva njego-

va fina, kaj bo naš savoljo tega vse pomoril, in sazhnejo mu shugat. „Nepuštimo“, so djali, „de bi grof naš tako bres škerbi davil, vstavimo se, storimo konz taki neusmiljenosti“. Knapji se pogovorijo in šklenejo grofu, se vstavit, zhe bo treba tudi s' oroshijam v' rokah.

Grof, ki to vidi, de s' šhtrafingami ni knapov nizeh vkrotil, ampak šhe bolj jih sdraščil, se je tako rasferdil in rastogotil, de šklenil nad hudobnim knapi strašno se mošhtovat in snosit.

Sato sta šhla grof Wilhelm in njegova grafinna Hema v' murško dolino, k' velkim vojvodu na Korosškim, ki mu je bilo ime Markard, kter je ob tistim zhaši ravno v' tej dolini prebival. K' temu imenitnemu in mogozhnemu vojvodu sta grof in grafinna perbeshala in mu s' objokanim ozhmi perpovedvala, kakishno shalošt so njima hudobni nehvaleshni knapji naredili, kir so njuna oba fina ubili in ju neusmiljeno ob shivljenje perpravili. Sdaj pa šhe, pravi grof Wilhelm, meni shugajo, kir sim nar hujši med puntarji po-

fhtrafal, fhe zhes me se bodo vsdignili, nisim si shivlenja svešt. Sato prosim, pomagajte mi, po vrednosti fhtrafat hudobne puntarje in si mir narediti, zhe ne, v' nevarnosti smo, de naš bodo puntarski podloshni vse pobili. Velki vojvoda Markard se savsame, kader je to saflifhal, shaloval je savoljo vbijanja grofizhov, rad ju je imel, kir sta mu bila v' rodi, sato je obljubil grofu Wilhelmu, de mu hozhe pomagat. Ne bojte se, mu rezhe: Jes bom vkup spravil veliko fhtevilo soldatov, s' veliko vojsko pojdemo nad puntarje, hudobne vbijavze, fhtrafat jih hozhemo grosovitno, de se bo zhes sto in sto let spomnal strafhan isgled hude fhtrafenge. Vedli naj bodo ljudje zhes veliko veliko let, kolike fhtrafenge je vreden tist, kter se zhes svojo gosposko punta, in dobrote tako hudo povrazhuje. Obzhutili naj bodo hudobni puntarji pravizhno jeso rashaleniga shaloftniga azheta.“

7.

Puntarški knapji se sdrushijo, in
se zeli vojski v' bran postavijo.

Puntarški knapji ko vidijo, de strašno
vreme zhes njih shumi, vidijo, de velika
vojska se sbera, ktera jih shuga pomorit,
sato se sdrushijo kakor bratji in pravijo
edin drugim, branimo se dokler nam je mo-
gozhe, zhe se ne branimo, na enkrat bomo
vsi pomorjeni. Oni si isvolijo vojvoda, ga
postavijo sa oblastnika in poglavarja, kir je
nar serzhnejshi in nar brihtnijshi bil. Sbe-
rejo se sdaj vsi knapji vkup, jih poglavar
stopi med nje, in jim tako govori: „Brati!
nasz gospodar grof Wilhelm je sklenil nasi
vse pomoriti, sato, ki sta vbita oba njegova
fina, njegove jese ne bo konza, ne bo se
nehal zhes nas serdit, dokler bo le kapliza

našhe kervi na semli. Vidite, kako je shel k' svojim shlahtniku pomozhi iskat zhes naš, in ga profit, de mu da soldatov sadoft, naš pokonzhat. Vidite, kako se vojskne trume she vkup sberajo, ktere naš bodo s' svojim ojstrim oroshjam posekale, vidite, kako brusijo she sable našhi sovrashniki, s' kterim naš bodo po glavah mabali. Bratji branimo se, sakaj bi se dali tako neusmileno morit, vsamimo v' roke oroshje, profimo she drugih prijatlov, de nam pomagajo, preskerbimo se s' shivesham, sbeshimo na goro, tam bomo terden sagrad (fhanze) naredili, terdno se bomo sovrashniku v' bran postavili, ne bo naš premagal, le vfi moramo ene misli biti, sdrusheni oftati, in se stanovitno soper sovrashnike vojskvati. Le tako bomo samogli shivlenje ohranit, in svoje stare pravize obvarvat."

Na te poglavarjove besede vfi knapji ob enim saupijejo. Hozhemo, ja hozhemo se branit do sadne kaplize, ne damo se moriti ne po volji neusmilieniga grofa. Bratji bodimo serzhni in stanovitno v' boju, de se obvar-

jemo pred hudo smertjo, ishimo tudi prijatlov,
de nam bodo pomagali, se branit.

Kmalo so knapje dobili veliko prijatlov,
takih hudobnih puntarjov, kakor so oni, kateri
so se s' njimi sdrushili. S' oroshjam dobro
prevideni, si naberejo hrane (jedi) in sbe-
shijo na goro bliso Bresja, in si dobro sa-
gradijo svoj stan (logar) s' velikim hlodi is
gojsdov okoli Bresja. Serzhno so sklenili,
se bojvat in ne sbeshat, naj pride vojska
zhes njih kolikorshna hozhe. Perpravleni so
bili. —

Velki vojvoda Markard je grofu Wilhel-
mu veliko foldatov poslal, kateri so na voj-
vodovo povelje morali vbogat, in iti, kamor
njim bo grof Wilhelm vkasal. Tudi Malen-
tainški grof Mainard, Wilhelmov shvoger,
kter je sv. Heme sestro Kunegundo (Kuno)
sa sheno imel, mu je vezh foldatov na pomozh
perpelal, in jih pod Wilhelmovo povelje djal.
S' tako terdnim vadnim vojskaki gre grof
Wilhelm tiho nad puntarške knape. Ko knapji

sagledajo blishti se veliko vojsko s' ojštrim oroshjam, se v' versto spravijo, poglavar jim rezhe: Bratji, vojska je tukaj, sdaj nam gre sa shivljenje ali sa smert, dershimo se terdno, ne umaknimo se zhe nas tudi pobijejo.

Ko Wilhelmovi soldatji do knapovskih ogradov (shanz) pridejo, so se vdarli, soldatji in knapji, oboji so bili hudi, vender k' sadnim so bili knapji mozhnejshi ko soldatji, kter so morali odjenjat in se nasaj omaknit. Soldatam se je to hudo sdelo, fram jih je bilo beshat pred puntarskim knapi, kteri niso bili vojske vajeni in uzheni s' oroshjem v' zaker hodit. Sdaj se soldatji spet v' versto spravijo, in se sashenejo nad puntarje, knapji se branijo stanovitno, serzhno se bojujejo, vla soldatska vojska jih nemore premagat. Poslednih knapji sazhnejo peshat, smogli so jih soldatji, kterih je bilo trikrat toliko, kakor knapov. Premagani knapji niso mogli nikamor beshati, kir so jih soldatji okoli in okoli obfuli, tako de so jih soldatji v' freidi med sabo imeli, soldatji jesni savoljo

perve stanovitnosti knapov so serditi mahali po puntarjih; tako nevsmleno so jih pobijali, kakor mefar shivino, nobenimu niso sanelli, kri je tekla v' potozih, skorej vsi so bili vbiti, le malo jih je sbeshalo. Tako so puntarski knapji prijeli saflusheno plazhilo sa storjeno hudobijo umorjenja grofovskih sinov.

Kolnifhki in ditrihkstainfki gospod sta tudi grofu s' svojimi vojshaki na pomozh prishla, in sta tistih puntarjov vjela petnajst, kateri so sbeshali in se polkrili, de so se obvarvali in per shivlenji obranili. Tih petnajst nehvaleshnih puntarjov vkashe grof Wilhelm svesati in v' vjezho sapreti, sklenil je ozhitno jih poshtrafat, sato vkashe jih obvarvati per shivlenji do dneva ozhitne shtrafenge. Grof Wilhelm ukashe narediti veliko pojedno na fredi terga v' mestu Bresjah (Friesach) mise s' zhernim perta pogernim, ino vse jedi na miso v' zhernih posodah pernefti, obhajali so tako sedmino sa rajnim sinovam, veliko je bilo povablenih. Ko je bilo veliko ljudi sbranih ukashe grof Wilhelm per-

pelati tistih petnajst puntarških knapov is jezhe, ozhi in roke jim sveshejo, in perpravleni so bili soldatji, kateri so jih na drobne kofize rasfekali, in kofize rasfekanih truplov ptizam in sverinam po polji rasmetali. Tudi so fhli soldatji na grofovo povelje po vsih vafih puntarških knapov, in so vse njih hifhe poshgali, vse rasdjali in pokonzhali, de se ni posnalo, kje so prebivali. Grosno so vpili, jezhalo in jokali otrozi in shene pomorjenih knapov, kateri so morali tako strafhno obzhutiti fhtrafingo svojih nepokornih puntarških ozhetov. Pred se ni dala grofova jesa potolashit, kakor de so bili vsi puntarški knapji pomorjeni, potem fhe le ukashe soldatam rasjiti; fhli so vlak na svoj dom, in mir je bil po desheli.

Grof je dal povelje, de od sdaj sa naprej ne sme noben soldat nikomer nizh shaliga floriti, ne sapulhenim udovam ne otrokam knapovskim, ker sadosi je fhtrafana pregreha umorjenja. „Strafhan isgled je bilo to in je fhe sdaj vsem puntarjam.

8.

Grof Wilhelm gre v' Rim na boshji pot.

Grofova vojska je she veliko knapovske kervi prelila, vender se grof ni dal vtolashiti, toliko se je rasferdil zhes puntarske knape. Hema brumna, bogabojezha grafina, nje-ga shena ga je preprofila, de je nehal knape morit. Pogovorila ga je in mu dopovedala, de se ne spodobi kristjanam nad sov-rashniki se tako mozhno mafhtovati, zhe ravno se nam kriviza godi. Grof Wilhelm je bo-gal svojo sveto sheno Hemo in ukasal je mir po desheli osnaniti.

Tudi je Wilhelm sposnal, de preojstro je shtrafoval knape, prevezh kervi je prelil, shal mu je bilo, de je toliko ludi pomoriti ukasal, in veliko jih je tudi s' lastno roko

pomoril. Kadar se je potolashila njegova je-
sa, in vmirile njegove shele po mahtovanji,
kader se je v - pokojilo njegovo rasshaleno
serze, je sposnal, de je vezh ljudi, nedolsh-
nizh otrok in udov v' veliko nesrezho spravil;
jim veliko shaliga storil in prevezh fhtrafal.
V' serze ga je to bolelo, vest mu je ozhitala,
de ni po kerfhanfko ravnal, ampak se slo pre-
greshil, sato je sklenil po mozhi vse to po-
praviti, in s' pravo resnizhno pokoro per Bogu
odpuhanje dolezhi.

,Storil je grof Wilhelm obljudo, de ho-
zhe romarsko oblazhilo oblezhi in v' Rim na
boshji pot iti. (Rim, mesto na lafhkim je po-
glavitno mesto vfiga kerfhanftva, tam leshijo
svete trupla najimenitnihh apostolnov, svetiga
Petra in Pavla in tudi trupla veliko drugih
svetih marternikov. V' Rimi prebiva najvi-
shi poglavar vfiga kerfhanftva, sveti ozhe
Papesh, sdaj Gregor, ozhe vsih kristja-
nov, namestnik sv. Petra.)

Tam v' rimfkim mestu je shelel grof Wil-
helm svojo boshjo flushbo opraviti, Boga sa

odpušhanje svojih grehov profiti, in se svetim apostelnam perporozhati. Prijasno vsame slovo od svoje shene Heme, oblezhe romarško ob-
 lazihlo, vsame seboj le prav potrebne rezhi, in gre pelh v' Rim na boshji pot, perdrushi se drugim romarjom, kateri so tudi v' Rim shli, pa nobenimu ni povedal, kdo de je in od kod de je. Teshavno je bilo popotvanje, posebno sa grofa, kter ni bil pelh hoditi navajen, in tudi pomankanje pred nikoli ni skusil, vender je s' veseljam vse poterpel, de bi bil le per Bogu spet v' gnado prishel, spolniti je hotel svesto in na tanko storjeno obljubo. Serzhen in vesel hiti grof Wilhelm proti Rimu, serze mu kipi od veselja, kader se blisha k' imenitnimu mestu. Ko pride v' Rim, gre v' boshji tempel, molí, tako gorezhe molí, de she nikdar ni tako molil, obshaluje svoje grehe se jih spové boshjim namestniku, dobi sveto odveso od mashnika, ki je od Papesha imel oblast od naj vezhih in strashnejshih grehov odvesati. Pokojno al mirno je bilo njegovo ranjeno serze, kir vedil je, de sdaj so mu grehi tudi v' nebesih odpušheni. Kar je grofa she najbolj po-

tolashilo in mu veliko veselje delalo, je bilo to, ker je imel to frezho, de je prifhel pred fvetiga ozheta Papesha, in se s' njim prijasno pogovarjal. Kakor vesel se je Wilhelm na pot podal, she bolj vesel se sdaj verne is Rima v' svojo domazho deshelo nasaj, poln radoſti de je s' Bogam resnizhno ſpravo ſtoril, kir je ſveſto ſpolnil ſvojo oblubo.

,Serzhno je shelel Wilhelm ſkorej priti v' ſvojo domazhijo nasaj, teshko mu je bilo, toliko zhafa od ſvoje dobre, ſveſte in brumne tovarſhize Heme lozhen biti, vedno mu je bilo pred ozhmi, kako ga Hema ſkerbno domu perzhakuje, kako ona dni ſhteje njegoviga prihoda, boji ſe, de bi ſe mu na poti kaj huda ne pergodilo, de bi ga v' dalnih krajih kaka nefrezha ne sadela, sato je ona smeram sanj molila.

Velike ſhelje do ſvoje domazhije, in do ſvoje ljubesnive Heme ſo ga mozhniga ſtorile, de je vſe teshave dalniga popotovanja ſerzhno in ſtanovitno preſtal, deſlih je she ſlabeſti ſazhel. Rekel je ſam per ſebi: Bog

mi daj le s'he domu priti, rad vmerjem, de le v' svojo domazhijo pridem in svojo ljubesnivo Hemo s'he posdravim, tode te frezhe ni imel. Vezh ni vidil svoje brumne Heme, ni dosegel te frezhe, de bi mu bila Hema ozhi satisfnila, in per njegovi smertni posteli molila sa njegovo vbo-go dus'ho. Bog sam je tako sklenil, de Wilhelm ne more na tem svetu do svoje doma-zhije priti in vezh ne videti svoje brumne Heme, vender ves vdan v' boshjo previdnost ni godernal ali rotil zhes to boshjo naredbo, ampak sadovoljn s' v'fim, kakor moder Bog s' njim oberne, se je ves Bogu isrozhil in rekel: Naj se sgodi volja boshja nad menoj. Prishel je Wilhelm bliso Lavantske doline, in je tako oflabel, de vezh naprej ni mogel, mozno je sbolel, sposnal je, de blisha se njegova sadna ura, de per konzu je njegovo shivljenje. S' svetim sakramenti previden se sdaj mirno k' smerti perpravlja in svojo dus'ho Bogu isro-zha. O dobrotliv Bog! tako s'he govori pred smertjo, ker nisem vreden vezh, priti v' svojo domazho deshelo na svetu, dodeli mi milost, priti frezhno v' vezhno domvanje, v' nebesih-

ko kraljestvo. V' terdnim saupanji na boshje
 usmilenje vef v' boshjo volo vdan je Wilhelm
 v' gospodu saspal ali vmerl per svetim Lo-
 renzu na jamnim hribu na Koroshkim. Per ti
 zerkvi je bilo njegovo truplo sagrebena (po-
 kopano), in prebivavzi tistiga kraja she sdaj
 vedó veliko povedati od smerti imenitniga gro-
 fa, gospoda zhes Bresje in Zelzhe.

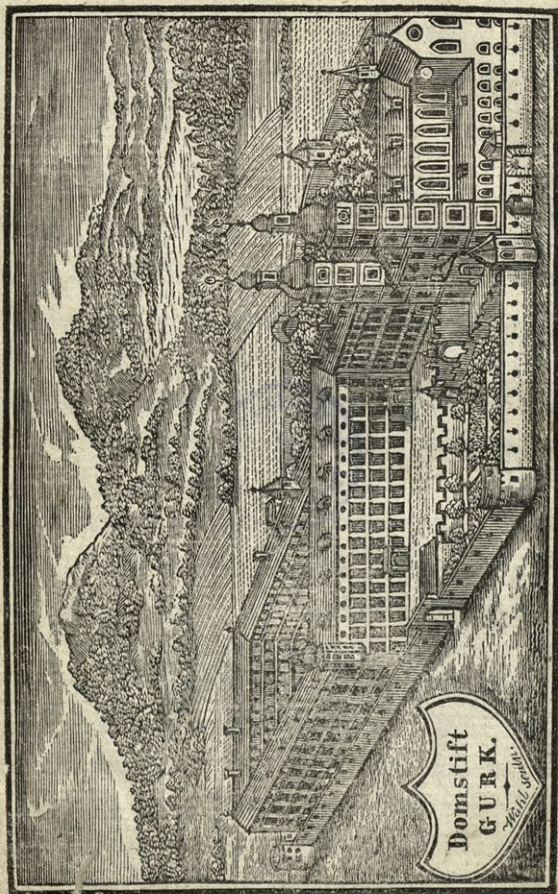
S. Hema udova.

Grosno je sv. Hema shelela svojiga Wilhelma nasaj; smeram je molila, de bi frezhno svojo boshjo pot opravil in sdrav nasaj prishel. Vsako uro se ga je troshtala in ga svesto perzhakovala, pa ni ga bilo; sazhe-la² je fkerbeti in misliti: Bog ve, kaj hudiga se mu je na poti permerilo. Hema je sazhela shalovati, in jokati, ker Wilhelma le dolgo! ni bilo. Komej se je njeno shalofino ferze malo potolashilo, ker je nekoliko posabita shalofino sgubo svojih finov, ker se je vfa Bogu vdala in rekla: „Kaj hozhem she bres mere jokati, in shalovati, je she Bog tako hotel imeti; naj bo zheseno njegovo sveto ime“, in sdaj pridejo spet zhes Hemo nove bridkosti in shalofiti. Prishlo je do nje shalofino sporozbilo, de je njeni ljubesniv mosh grof Wilhelm na poti,

ko je is Rima shel, vmerl. Le kdor je she kako sgubo skufil, bo sapopadel, kolika shaloft je, svojga ljubesniviga mosha sgubiti, in se sa vfelej od njega lozhiti. —

Sv. Hema, sdaj udova, nima do nobene posvetne rezhi vezh veselja, nobena rezh jo ne more rasjasnit, ker je ob vse prishla in vse sgubila, kar bi jo snalo na svetu she rasveseliti, sato je sklenila popolnoma vse Bogu isrozhiti, le njemu flushiti, in Bogu v' zhaft oberiniti vse svoje premoshenje, kteriga ji je Bog dal, ga hozhe spet Bogu nasaj darvati. V' visokih pustih hribih, po kterih so ljudje shiveli v' veliki nevednosti in v' hudobijah, kjer niso nikoli duhovniga uzhenika vidili je sv. Hema is svojih dnarjov vkasala zerkve posidati, in je sprofila shkofa de je tistim hribovzam sapushenim duhovnike poslal, sa njih plazho je obilno sv. Hema preskerbela. Duhovniki so lepo ljudi uzhili, njim sv. Evangelii osnanovali in k' lepim kerfhanfskim shivlenji opominali, de so bili po tem frezhni in veseli.

KER,SHKA ZERKEV.

Po tem je sklenila sv. Hema v' kerfški dolini issidat posebno veliko zerkev Materi boshji na zhaft, in sraven zerkve dva kloftra, eniga sa moshke, drusiga sa shenfke, tako da v' kloftru sa moshke bo prebivalo 20 korarjov, kateri bodo po regelzi svetiga Avgufhtina shiveli in Bogu hvalo prepevali; v' shenfkim kloftru bo prebivalo 70 nedolshnih deviz ali nun, ktere bodo s' zhistim nedolshnim ferzam Bogu flushile. To boshjo hifbo so prezej sazheli sidati in s' veseljam je Hema delavzam plazhovala, in se veselila Bogu na zhaft imeniten in lep tempel issidati, kateri je bil v' letu 1042 dosidan in popolnoma isdelan, tudi je bilo prebivalish sa 20 korarjov in 80 nun sgotovlenhi. Sdaj je Hema fkerbela poiskati takih nedolshnih deviz, ktire bi hotle v' klofhter iti, in s' klofhterskim oblubami se savesati, do konza svojiga shivlenja Bogui v' nedolshnosti flushit in ga s' posebno svestobo zhaftiti. Nafhle so se kmalo lepe devize, med njimi imenitne gospodizhne, ktire so s' veseljam v' klofhter stopile, in si v' zhaft shitele s' tako prurno in

sveto grafino v' tovaršhii shiveti , ki jim lepe isglede prave poboshnosti in resnizhne svetosti daje.

Kader je bilo vse sidanje do dobriga fkonzhano, prebivališha sa korarje iu sa nune vse perpravlene, ko so bile she nune, to je dobre brumne deklize sbrane in zhakale nunškiga oblazhila, poshle sv. Hema v' Salzburg profit velkiga shkofa Balduina, de bi prišel novosidano zerkev posvetit (shegnat) per kateri perloshnosti bi tudi perpravlene devize ozhitno klošterske oblube storile v' prizho shkofa, in tako kloštersko obleko dosegle. ,Shkof Balduin sporozhi Hemi, de bo prišel ravno 15. Velkiserpana, to je na velke mashe ali na velike gospodnize dan, de bo zerkov shegnal in nune v' klošter saklenil. Per zerkvenim shegnovanji je bila sv. Hema s' vsim divizami v' prizho, ktere so vse na enkrat v' prizho Velkiga shkofa ojsre klošterske oblube storile in se v' klošter zapreti dale. Tudi Hema se je odpo-vedala vsi posvetni zhafti in imenitnosti, sto-

mila klofhtersko oblubo, in gre s' drugimi devizami v' klofhter. Hema je dobro sapopadla Jesufove besede, ki je rekel: „Kdor se bo ponishal, bo povishan“, sato se je ona tako ponishala, de med devizami v' klofhtru po nobeni zeni ni hotla biti gospodina ali aptafhiza, defilih so jo profile, ampak v' ponishnosti je hotla shiveti med njimi, kakor naj flabej nuna. Aptafhiza je bila tedaj isvolena druga nuna, kateri je bilo ime Ita.

Posebne sveto ino brumno je Hema v' klofhtru shivela, s' veseljam in s' velikim ajfram je vse klofhterske dolshnosti opravljala in v'fim tovarfhizam lep isgled resnizhne kerfhanfke ponishnosti bila. Vse karkoli je storila, je storila le is ljubesni do Boga, ker je dobro vedela, de le ljubesen boshja zhloveka shlahniga dela.

Hema je pa tudi dobro vedela, de ljubesen boshja mora bit delavna, to je de zhlovek mora v' djanji skasati, de v' resnizi Boga ljubi, to se pa samore le s' dobrim deli po-

kasati. Vidila je Hema, de veliko njenih podlošnih she sdihuje pod teshko butaro hude flushnosti, smilili so se ji v' serze, pomagala njim je, kar je bilo naj vezh mogozhe. Takrat je bila tudi po nemshkih deshelah navada, de so imeli bogati imenitni gospodi svoje flushne, s' kterim so ravnali kakor so hotli; kader jih niso hotli vezh imeti, so jih prodajali, kakor per nas neumno shivino prodajajo. Taka navada je she sdaj po turških deshelah, kjer ne sveti luzh frezhne kerfhanške vere. Hvaleshni moramo biti Bogu, de smo rojeni in isrejeni v' takih frezhnih deshelah, de se nam ni treba bati gerde flushnosti. Hema je tedaj pervolila, de vsak pervorojen njenih podlošnih flushnih se samore s' majhnim dnarji odkupiti in tako se oprostiti. Rada bi bila v'fim svojim podlošnim flushnim to dobroto dodelila, in v'fim prosto dala, ko bi se ne bila hudih nastopkov bala, nevarno je bilo v' tistih tamnih zhafih savoljo drugih imenitnih sosedov, kar se she sdaj v' starim pismu velkiga fhkkofo Balduira vidi.

Hema ni bila samo dobrotniza v svoji domazhi desheli, ampak tudi v dalne kraje je segla njena dobrotliva roka. Veliko je dala v salzburgsko škofijo, perhodke grahine v' Bresjah so dolgo zhaša salzburgski škofje vshivali. Tudi v' bambersko škofijo je Hema veliko darov poslala, vezh zerkev je s' svojim dnarmi issidala in jih obilno obdarovala.

Vse svoje veliko premoshenje je Hema sa boshjo zhaft obernila, veliko dobriga storila, marskaterim revešu pomagala, in le fkerbela Bogu prav flushiti in boshjo zhaft povishovati. Srezhen tist bogatin, kter svoje bogastvo tako obrazha, de s' darovi reveše rasveseljuje, fromakam pomaga in boshjo zhaft povishuje, v' nebesih bo sato obilno plazhilo dosegel. Veliko veselje je Hema she na tem svetu dozhakala, ker je vidila kako lepe kerfhanfke zhednosti so zvetele per nedolshnih devizah v' klofhtu, kteriga je ona napravila in sama tudi v' njemu shivela. V' fredi med brumnim nedolshnimi tovarfhizami je Hema vezh let frezhno shivela, se vedno bolj v'

brumnosti vterdila in svoje tovarshize vedno k' vezhi popolnosti v' svetosti pelala. Naj vezhi trost in veselje je našla v' molitvi in v' svetim premišljevanji, sato je bres prenehanja molila, pogostim svete sakramente prejemala, vse svoje terplenje, shaloſti in bridkoſti, ktire so jo bile sadele, je Bogu darovala, in vedno vsmileniga Boga hvalila, sa tolike dobrote, de ima veliko perloſhnoſt lepo ſkerbeti sa iſvelizhanje, sa prihodno vezhno shivljenje. Kir se je Hema tako vedno k' ſmerti perpravlala, ſe ni prevezh sadne ure bala, nizh ſtraſhuiga ni bilo sa njo ſmert, ker pogosto je premišljevala minlivoſt sdajnega shivljenja, in vedno pred ozhmi imela reſnize kerſhanſke vere, ktire naſ uzhijo, de kratko je naſhe shivljenje na ſvetu, nimamo ga tukaj ſlanovitniga prebivaliſha, ampak le prihodniga iſhemo, tam v' nebefih, nam je perpravljena reſnizhna vezhna frezha.

Hema je sdaj mozhno ſbolela, huda bolesen je ſe je lotila, ktira ji je oſnanila, de treba ſe je perpravlati, iti na uni ſvet v' vezh-

noft. Zhes dalej vezhi slabosti fo jo obfhle,
 tako de je ozhitno zhutila de blisha se konz
 njeniga shivlenja, sato se je vredno perprav-
 lala prijeti sadno popotnizo sakrament svetiga
 refhniga telefa. Ko je vse svete sakramente,
 bolnikam potrebne prejela, se vfa Bogu is-
 rozhi in se popolnoma Bogu vda in rezhe:
 Gospod! po tvoji volji naj se sgodi, ali
 shivim alj vmerjem, dovoljna fim s'vfm, ka-
 kor ti o Bog s'menojo obernefta.

S. H e m a v m e r j e.

Potem ko je bila sv. Hema s' svetim sakramenti previdena, in vsa Bogu vdana je njena bolesen smeram hujshi perhajala. Ko je she bliso smerti bila, poklizhe vkup vse svoje klosterske tovarshize (nune) lepo jih opomina v' brumnosti in svetosti stanovitno ostati, svoje dolshnosti svesto spolnovati in storjenih oblub nikoli ne prelomiti in pridno moliti. She v' sadnih slabostih Hema svoje brumne klosterske tovarshize tako lepo uzhi, de so vse okoli postele jokale in od sols she molit niso mogle. Sdaj Hema popolnoma oslabi, besedi ji je smankalo, sadnikrat she ozhi proti nebesam oberne jih potem sa vselej sapre, glavo nagne, globoko sdihne in umerje 29. Roshenzveta v' letu 1045, to je ravno na svetiga Petra in Pavla dan, v' tri in

sheltdefetim leti svoje starosti. Sagrebena je bilo njeno mertvo telo na tistim kraji, kteriga si je sama isvolila she ko je shiva bila. Marfkteri revesh je objokoval sgubo take dobre matere, ktera je vsakimu reveshu pomagala, zhe je le mogozhe bilo. Veliko jih je jokalo is hvaleshnosti, ker so veliko dobrot is njenih vsmilenih maternih rok prejeli. Is serza so ji frezhno vezhnost voshili in rekli: Bog ji daj vezhen mir in pokoj, in vezhna luzh naj ji sveti.

Prezej po smerti se je pokasalo, de so ljudje Hemo she v' shivlenji sa svetnizo imeli. Od vsih strani od dalnih in blishnih so ljudje sazveli njeni grob obiskovati in se njenim profhnjam perporozhati. Njeno ime in njene dela so se dalezh rasonanile, vsi so jo povishovali in zhashtili, ne le revni kmetji, ampak tudi imenitni shlahni gospodje is Koroshkiga, Krajnskiga in Shtajerskiga so hodili na njeni grob jo zhashtit. Heinrich I. zheterti kershki shkof, kar se sdaj zelovshki shkof imenuje, je v' leti 1174 vkasal telo

sv. Heme is groba iskopati, in s' veliko zhaft-
 jo je bilo od duhovnov nefeno v' veliko kerfh-
 ko zerkvo, ktero je ona issidat dala, grosno
 veliko ljudi je bilo sraven is vsih krajov.
 Polosheno je bilo v' sidano jamo pod velkim
 altarjam sv. Heme, kjer she sdaj pozhiva.
 ,She sdaj hodijo ljudje is dalnih krajov na
 boshji pot k' sveti Hemi, ker jo s' andohtjo
 zhaftijo in se njenim proshnjam porporozhajo.
 Njeni prasniki se na Korofhkim vsako leto ob-
 haja 27. roshenzveta, vsi duhovni Kerfh-
 ke fhkofije morejo tisti dan sv. Hemi na zhaft
 posebno opravlati.

K a s a l o.

	,Stran.
1. Rojstvo f. Heme	7
2. Hema se omoshi	10
3. Wilhelm in Hema dobita dva sina .	14
4. Wilhelm in Hartvik, sinova f. Heme oba umorjena	22
5. Kako sta mlada grofa umorjena pride na dan	32
6. Knapje shtrafani	42
7. Puntarski knapji se sdružijo, in se zeli vojski v' bran postavijo . . .	45
8. Grof Wilhelm gre v' Rim na boshji pot	51
9. ,S. Hema udova	57
10. ,S. Hema vmerje	68

